

Staarthouding voorspelt staartbijten

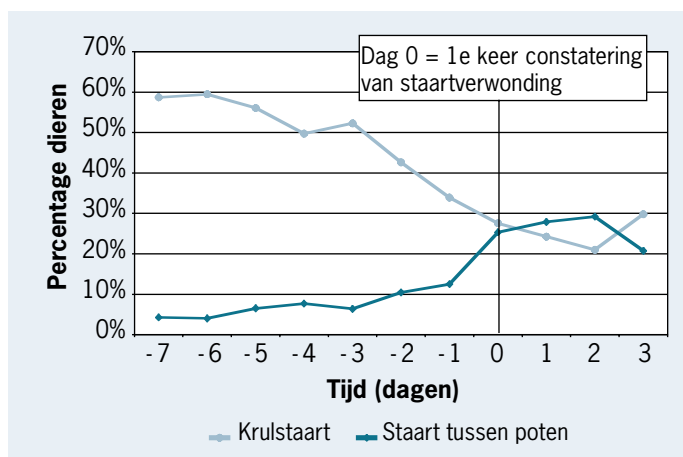
Johan Zonderland en Gerriëtte Timmerman

De staarthouding van ongecoupeerde varkens kan een uitbraak van staartbijten voorspellen. Twee tot drie dagen voor een staartbijtuitbraak zijn er minder dieren met een krul in de staart en meer die hun staart tussen de (achter)poten geklemd houden. Dit blijkt uit onderzoek op het Praktijkcentrum Lelystad.

Het routinematig toepassen van ingrepen aan biggen, zoals castreren, staartcouperen en tanden knippen, staat al geruime tijd sterk ter discussie. Wettelijk is routinematig couperen al verboden. De kans op staartbijten is groter bij ongecoupeerde dieren dan bij gecoupeerde dieren. In eerder onderzoek van het Praktijkonderzoek (zie PraktijkKompas nr. 4/2003) is aangetoond dat door middel van hokverrijking (stro e.d.) staartbijten grotendeels voorkomen kan worden, maar niet 100 %. Om te voorkomen dat staartbijten in een hok escaleert, is het belangrijk om tijdig in te grijpen. Want dan is de kans het grootst dat het teruggedrongen kan worden. Daarom heeft het Praktijkonderzoek onderzocht of een verandering in staarthouding van varkens een staartbijtuitbraak kan voorspellen.

Resultaten

Van de 992 biggen werd bij 670 dieren gedurende de ronde minimaal één keer een staartverwonding geconstateerd. Van deze biggen staat in figuur 1 het percentage dieren met een krul in de staart of de staart tussen de poten zeven dagen voor tot drie dagen na de eerste constatering van een staartverwonding.

Figuur 1. Percentage biggen met een krul in de staart of de staart tussen de poten van zeven dagen voor tot drie dagen na de eerste constatering van een staartverwonding

Vanaf dag -3 is er een duidelijke afname in het percentage biggen met de krul in de staart. Daarentegen neemt het aantal dieren met de staart tussen de poten toe, al neemt dit percentage vooral toe op dag 0.

Oorzaak verandering staarthouding

Hoe het kan dat er al een verandering van de staarthouding optreedt voordat er staartbijten worden waargenomen is niet helemaal duidelijk. Het kan zijn dat als biggen door hokgenoten in de staart worden gebeten er veelal niet meteen een verwonding ontstaat. Om staartverwondingen te voorkomen (zelfbescherming) houden gebeten biggen hun staart tussen de poten zodat een bijter deze niet gemakkelijk meer in de bek kan nemen. Een tweede mogelijkheid is dat door externe factoren, zoals tocht of ziekte, de dieren zich niet helemaal prettig voelen en dit o.a. uiten via het laten hangen van de staart. Andere dieren uiten hun onbehagen in deze suboptimale omstandigheden juist door op staarten van hokgenoten te bijten. Hangende staarten zijn dan ook een gemakkelijk doelwit waardoor er snel staartverwondingen ontstaan.

Vloeit er eenmaal bloed dan gaan vaak meerdere dieren zich op het aangebeten staart richten waardoor de situatie kan escaleren. Als in een vroeg stadium via de staarthouding mogelijke problemen gesignaleerd kunnen worden, kan een varkenshouder tijdig ingrijpen en hiermee voorkomen dat het staartbijten grote vormen aanneemt. Hiervoor is dagelijkse controle van staarthouding essentieel.

Conclusie

- De staarthouding van ongecoupeerde varkens kan een uitbraak van staartbijten voorspellen. Twee tot drie dagen voor een staartbijtuitbraak zijn er minder dieren met een krul in de staart en meer die hun staart tussen de poten geklemd houden.

Materiaal en methode

Het onderzoek vond plaats van half juli tot half november 2003 op het Praktijkcentrum Lelystad met in totaal 992 gespeende biggen (10 dieren per hok). Gedurende de opfokperiode werd driemaal per week de staartheiding (krulstaart, uitgeklapte rechte staart, hangende staart en staart tussen de poten) en de mate van staartbijten (mate van beschadiging, bloed en lengte van staart) op individueel niveau waargenomen. Dieren vielen in de klasse "ernstige staartbeschadiging" als ze een wond aan de staart en bloed hadden.

Staartheiding

De krul in de staart van een varken kan beschouwd worden als een teken van gezondheid van het dier. De staart van een varken hangt naar beneden als het dier bang, ziek, afgezonderd is van zijn soortgenoten, ligt of slaapt. Ook bij dieren waarvan de staart is beschadigd hangt de staart vaker naar beneden dan van dieren die nog een gave staart hebben. Wanneer het dier de staart tussen zijn poten heeft geklemd is het op de vlucht, is het bang door bijvoorbeeld een vreemde omgeving of nieuwe onbekende hokgenoten. En de staart tussen poten klemmen beschermt deze staart tegen bijtaanvallen van hokgenoten. De staart van een varken is dus een goede indicator van haar welzijn. Een verandering van staartheiding kan betekenen dat er veranderingen zijn opgetreden in het bigcomfort.

Krul uit de staart? Ingrijpen!

Als er meerdere dieren binnen een hok de staart tussen de poten houden moet u snel ingrijpen, voordat door het staartbijten de eerste serieuze staartverwondingen ontstaan. Het verstrekken van stro of andere voor de dieren interessante materialen kan helpen. Zorg dat de dieren veel afleiding krijgen en daarmee de staarten van hokgenoten met rust laten. Als het duidelijk is dat er één dier continu aan de staarten van hokgenoten zit te bijten, dan is het raadzaam om deze uit het hok te verwijderen en voor de zekerheid toch nog wat interessant afleidingsmateriaal te verstrekken.

Praktijkcentrum Lelystad

Op het Praktijkcentrum in Lelystad hebben we sinds de opstart ervaring met het achterwege laten van zowel castreren, tanden knippen/slijpen en ook staarten couperen. De voor en nadelen afwegend blijven we hier mee doorgaan. Het niet hoeven couperen scheelt in eerste instantie arbeid in de kraamstal. Het soms behandelen van een dier in de biggenopfok zal mogelijk minder zijn als er wel wordt gecoupeerd. Voordeel van het Praktijkcentrum is een gesloten bedrijf waardoor we zelf ook het vervolg in de vleesvarkensstal kennen. Hier zijn nauwelijks problemen met staartbijten. Een enkele keer zien we in de slachterij een afwijking die we mogelijk aan een uiterlijk genezen staart kunnen toeschrijven. Het ligt voor de hand dat dit tijdens de biggenopfok een staartbeschadiging geweest is die inwendig wel tot problemen leidt en in de slachterij wordt weggesneden.